

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร

Guidelines for the Development of Learning Centers in accordance with the Bangkok Metropolitan Administration Strategy

วารภรณ์ นาคคง, ชนิตา รัชภัทลเมือง และอมรวิรัช นาคทรเทพ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของเมืองแห่งการเรียนรู้ในต่างประเทศ 2) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร ใช้การวิจัยเอกสารเพื่อวิเคราะห์เมืองแห่งการเรียนรู้ 16 เมือง ในสหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย แคนาดา สาธารณรัฐฟินแลนด์ และสาธารณรัฐเกาหลี และใช้การวิจัยเชิงสำรวจ โดยได้แบบสอบถามคืนจากผู้ให้บริการแหล่งเรียนรู้ 248 ชุด และจากผู้ใช้บริการ 709 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อีกทั้งศึกษาภาคสนามในชุมชน 5 ประเภท คือ เคหะชุมชน ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร ชุมชนชานเมือง ชุมชนเมือง และชุมชนแออัด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม และตรวจสอบร่างแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 8 คน

ผลการวิจัยพบว่า ในต่างประเทศมีการกำหนดนโยบายเมืองแห่งการเรียนรู้โดยมีการพัฒนานวัตกรรมด้านยุทธศาสตร์ที่จะเอื้อให้ ทุกคนได้เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อย่างกว้างขวาง จัดโครงการและกิจกรรมที่หลากหลาย และเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ส่วนกรุงเทพมหานครมีการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ โครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง แต่ชุมชนยังไม่เข้าใจยุทธศาสตร์นั้น การดำเนินการมีปัญหาในระดับมากในด้านเจ้าหน้าที่ สื่อวัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนรู้ และโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ส่วนกิจกรรมที่จัดยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ดังนั้น ภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนจำเป็นต้องเข้าใจเป้าหมายและเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งต้องลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานที่พอเพียง พัฒนาบุคลากร นวัตกรรมในแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ตามที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้/กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aimed to (1) analyze the guidelines for developing learning centers in the learning cities in foreign countries; (2) analyze the present state, problems, and needs relating to learning centers in the Bangkok metropolis; and (3) propose guidelines for the development of learning centers in accordance with the strategy of the Bangkok Metropolitan Administration (BMA). Document research was used to analyze 16 learning cities in the United Kingdom, Australia, Canada, Republic of Finland, and Republic of Korea. A survey research was administered in the Bangkok metropolis, using questionnaires for providers and users of learning centers. Data was then collected from 248 providers (86.71%) and 709 users (78.77%) and was analyzed by percentage, means and standard deviation. Field research, by means of in-depth interviews and focus group discussion, was also undertaken in 5 types of community: community housing, housing project community, suburban community, urban community, and slum areas. The proposed guidelines for the development of learning centers in accordance with the strategy of BMA were examined by experts.

It was found that communities had announced policies which envisioned their cities as becoming learning cities and encouraged innovative strategies that allowed their citizens to learn new skills and competencies throughout life. Information technology (IT) was widely used in most of the learning cities. A variety of innovative projects and activities were carefully added and participation from community members was encouraged. In Bangkok the findings showed that even though BMA had launched their policy and strategies relating to learning cities and learning centers, community members still did not quite have a clear understanding about them. Both providers and users of learning centers agreed that there were highly problematic issues and obstructions regarding personnel, learning media, and other infrastructure. Moreover, most of the provided activities were not relevant to the needs of community members. In order to develop learning centers, the BMA should seek ways to build mutual understanding and strong commitment among the government sector, community, and related stakeholders; provide sufficient investment for infrastructure; support personnel development; and facilitate innovations in learning centers and activities that will attract various target groups.

KEYWORDS: LEARNING CENTERS/ BANGKOK METROPOLITAN

บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศไทยในทุกด้าน และมีบทบาทสำคัญในการให้บริการต่างๆ แก่ประชาชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขอนามัย การศึกษา ฯลฯ จึงได้จัดทำแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 12 ปี (พ.ศ. 2552-2563) โดยกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนากรุงเทพฯ ในระยะยาว 12 ปี ใน พ.ศ. 2563 ให้กรุงเทพมหานครเป็นมหานครน่าอยู่อย่างยั่งยืน (sustainable metropolis) และได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ยุทธศาสตร์ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบบูรณาการเพื่อมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางภูมิภาค 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพกรุงเทพมหานครเพื่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครแห่งสิ่งแวดล้อม 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และ 5) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อเป็นต้นแบบด้านการบริหารมหานคร กรุงเทพมหานครจึงจำเป็นต้องพัฒนาและเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนต่างๆ ให้สามารถตอบสนองความต้องการเรียนรู้ที่หลากหลาย (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2552)

กรุงเทพมหานครมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้บริการการศึกษาที่หลากหลายเหมาะสมและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสศึกษาจากแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ ตามความต้องการ

ด้านการบริหารจัดการศึกษาตามอัธยาศัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิต กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 25 ที่กำหนดว่ารัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบและการเรียนรู้อื่นๆ อย่างพอเพียง ปัจจุบันได้จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน หอศิลป์ วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร บ้านหนังสือ ศูนย์เยาวชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แต่ยังไม่ทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่เขต อีกทั้งยังขาดการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องให้เป็นระบบและทันสมัย ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องทำให้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, 2552)

เมื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ในต่างประเทศ พบว่า ต่างให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ขณะที่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นการบริหารจัดการจัดสรรงบประมาณและกำลังคน แต่ปรากฏว่าแหล่งเรียนรู้ของกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ยังไม่มีผู้เข้าไปใช้บริการเท่าที่ควร ซึ่งผลการวิจัยหลายเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงการไม่มีส่วนร่วมของชุมชน อีกทั้งรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้รับบริการได้ (เลขาธิการสภาการศึกษา, 2547;

มิ่งขวัญ คงเจริญ, 2553; ระวี ลัจจโสภณ, 2556) จากความต้องการการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายดังกล่าว ทำให้แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์กรุงเทพมหานครอาจต้องทบทวนถึงโครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นระบบการบริหารจัดการ การจัดสรรงบประมาณ เครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งต้องศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการของผู้กระทำการในพื้นที่ทุกภาคส่วนทั้งกรุงเทพมหานคร สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยวิเคราะห์แนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้ในเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ สார்วจสภาพ ปัญหา รวมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นสถานที่สำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนของกรุงเทพมหานครได้เรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามนโยบายและยุทธศาสตร์การเป็นมหานครนำอยู่อย่างยั่งยืนโดยเฉพาะการก้าวสู่การเป็นมหานครแห่งการเรียนรู้ ซึ่งต้องมีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับประชาชนแต่ละกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน และจะส่งผลให้กรุงเทพมหานครสามารถดำเนินการตามนโยบายและยุทธศาสตร์จนเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายที่กำหนด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคนและชุมชนในกรุงเทพมหานครให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยิ่งยอน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของเมืองแห่งการเรียนรู้ในต่างประเทศ

2. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของเมืองแห่งการเรียนรู้ในต่างประเทศ จำนวน 16 เมือง ใน 5 ประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย แคนาดา สาธารณรัฐฟินแลนด์ และสาธารณรัฐเกาหลี

2. ศึกษาชุมชนในกรุงเทพมหานคร 5 ประเภท ได้แก่ 1) เคหะชุมชน 2) ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร 3) ชุมชนชานเมือง 4) ชุมชนเมือง และ 5) ชุมชนแออัด

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง พื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่เสมือนที่สามารถตอบสนองการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร ทั้งด้านข้อมูลและข่าวสารต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์กรุงเทพมหานคร

เมืองแห่งการเรียนรู้ หมายถึง คน และ/หรือ ชุมชน เล็งเห็นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนรู้จากทั้งประสบการณ์ภายในและภายนอกชุมชน ผ่านกระบวนการวิเคราะห์สภาพปัญหาจากความร่วมมือของทุกคนหรือภาคีในชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมได้ รวมถึงสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับ

สภาพแวดล้อมและทรัพยากรภายในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ยุทธศาสตร์กรุงเทพมหานคร หมายถึง ยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 12 ปี ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556-2559) ที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมให้กรุงเทพมหานครเป็นมหานครแห่งการเรียนรู้

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การนำเสนอวิธีการจัดการสภาพแวดล้อมและกิจกรรมการเรียนรู้ กลไกขับเคลื่อนการพัฒนา รวมทั้งกิจกรรมหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพ บริบท และเป้าหมายความต้องการของประชาชน โดยพิจารณาทั้งในเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ระบบบริหารจัดการ การจัดสรรงบประมาณ เครือข่ายความร่วมมือ และยุทธศาสตร์ รวมทั้งพิจารณาในเชิงผู้กระทำการใน 4 กลุ่ม ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนากรุงเทพมหานคร ตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 12 ปี (พ.ศ. 2552-2563) กรุงเทพมหานครได้กำหนดยุทธศาสตร์ดังกล่าว มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้บริการการศึกษาที่หลากหลายเหมาะสมและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม ครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต(สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานคร, 2552)

2. ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration Theory) ของ แอนโทนี กิดเดนส์ (Anthony Giddens) กิดเดนส์

นำเสนอแนวคิดนี้เพื่ออธิบายหรือวิเคราะห์สังคมในบางเรื่องหรือบางประเด็น แต่ครอบคลุมเรื่องของปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน พัฒนาการของโครงสร้างองค์กร ระบบบริหารจัดการ การจัดสรรงบประมาณ และเครือข่ายความร่วมมือ โดยให้ความสำคัญกับมนุษย์ที่มีกิจกรรมในการผลิตรูปแบบต่างๆ ในสังคม การวิเคราะห์ชีวิตทางสังคมจึงต้องอาศัยการตีความพฤติกรรมและกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ครอบคลุมส่วนต่างๆ ของโลกทางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น โรงเรียนชนชั้น ซึ่งสถาบันสังคมได้มีบทบาทในการกำหนดความหมายให้กับปัจเจกบุคคล (เชษฐา พวงหัตถ์, 2548)

3. แนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ เป็นเมืองที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการจัดแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและสังคมของตนได้อย่างเหมาะสมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน และเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแต่ละชุมชน/เมือง โดยกำหนดเป้าหมายและแนวดำเนินการในการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายด้วยการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาให้เป็นชุมชน / เมืองแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547)

วิธีการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ใช้การวิจัยเอกสาร ศึกษาเกี่ยวกับเมืองแห่งการเรียนรู้ 16 เมือง ใน 5 ประเทศ คือ สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย แคนาดา สาธารณรัฐฟินแลนด์ และสาธารณรัฐเกาหลี

ขั้นตอนที่ 2 ใช้การวิจัยเชิงสำรวจและการศึกษาภาคสนาม

การวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร โดยส่งแบบสอบถาม ที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่าของ Likert 2 ชุด ได้ข้อมูลคืนจากผู้ให้บริการแหล่งเรียนรู้จำนวน 248 ชุด คิดเป็นร้อยละ 86.71 ส่วนผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้ได้รับข้อมูลคืนจำนวน 709 ชุด คิดเป็นร้อยละ 78.77 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนการศึกษาภาคสนาม เพื่อศึกษาบริบทชุมชน สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของชุมชน และแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พื้นที่ที่ศึกษาเป็นชุมชน 5 ประเภท จาก 6 กลุ่มพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ชุมชน คือ 1) เคหะชุมชน ก 2) ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร ข 3) ชุมชนชานเมือง ค 4) ชุมชนเมือง ง และ 5) ชุมชนแออัด จ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูล 20 คน และจัดการสนทนากลุ่มในชุมชนแต่ละประเภท ชุมชนละ 1 ครั้ง รวม 5 ครั้ง นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล (typological analysis) การเปรียบเทียบข้อมูล (constant comparison) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction)

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบร่างแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 8 คน แล้วนำไปปรับปรุงและสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

1. แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของเมืองแห่งการเรียนรู้ในต่างประเทศ จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับเมืองแห่งการเรียนรู้ 16 เมือง ใน 5 ประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย แคนาดา สาธารณรัฐฟินแลนด์ และสาธารณรัฐเกาหลี มีแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 การจัดเตรียมระบบโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกในเข้าถึงแหล่งเรียนรู การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของประชาชน ด้วยการจัดเตรียมระบบโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบขนส่งมวลชน การจัดทำทางเดินเท้า 2) การเพิ่มจำนวนโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัย เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของประชากรในชุมชน/เมือง 3) การเพิ่มสถานพยาบาล สถานันทนาการ 4) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ หอประชุมของชุมชน/เมือง เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ตามความต้องการและความสนใจ และ 5) การติดตั้งคอมพิวเตอร์ในบริเวณต่างๆ ของเมือง การพัฒนาระบบเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ รวมถึงพัฒนาเว็บไซต์เพื่อเชื่อมต่อระบบการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต ทั้งในห้องสมุด หอประชุมของชุมชน/เมือง หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ตลอดจนร้านค้าต่างๆ ภายในเมือง เพื่ออำนวยความสะดวกและเพิ่มช่องทางการเรียนรู้ของประชาชนที่หลากหลาย เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ของทุกคน เช่น การติดตั้งคอมพิวเตอร์ในร้านค้า การพัฒนาเว็บไซต์ เพื่อเป็นช่องทางให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ

ร้านค้าแสดงความคิดเห็นและแบ่งปันข้อมูลต่างๆ โครงการคอมพิวเตอร์สำหรับทุกคน การจัดตั้งหอประชุมหมู่บ้านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนาแนวคิดเมืองอิเล็กทรอนิกส์ หรือเมืองไร้สาย

1.2 กลไกการขับเคลื่อน การดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้ ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมสูงมาก และประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของชุมชน/เมือง ได้แก่ หน่วยงาน/องค์กรภาครัฐ ทั้งในระดับรัฐบาลและระดับท้องถิ่น ภาคธุรกิจ/เอกชน หน่วยงานการศึกษา กลุ่มอาสาสมัครและประชาชนทั่วไป รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆ ระหว่างเมืองในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ เพื่อเสริมสร้างและกระตุ้นการเรียนรู้ของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา และพัฒนาด้านความรู้และทักษะในการทำงานตามความต้องการของตลาดแรงงานของเมือง ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย/ข้อตกลงร่วมกัน การจัดตั้งคณะกรรมการและหน่วยงานหลักในการดูแลและรับผิดชอบ ติดตาม และประเมินผล การจัดสรรงบประมาณ การระดมทุนและทรัพยากร ฯลฯ

ลักษณะของการดำเนินงาน/การขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ นั้น แบ่งเป็น 3 แบบ คือ 1) หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการเอง ด้วยการจัดตั้งหน่วยงานหลักที่มีดูแลรับผิดชอบและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ การสร้างศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความร่วมมือและเชื่อมโยงแห่งความรู้ที่อยู่ต่างถิ่นเข้าด้วยกัน ผ่านห้องสมุดเคลื่อนที่ โรงเรียนท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ กลุ่มเพื่อนบ้าน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และธุรกิจท้องถิ่น 2) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ

และเอกชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการ/กิจกรรม ได้แก่ โครงการผู้ปกครองในฐานะหุ้นส่วน โครงการห้องเรียนพ่อแม่ เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายพ่อแม่ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของพ่อแม่ และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลาน ทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ เป็นการพัฒนาความรู้และทักษะของพ่อแม่ และบุตรหลานไปพร้อมกัน และ 3) การทำงานผ่านตัวแทนที่มาจากทุกภาคส่วนของเมือง ได้แก่ การจัดตั้งสมัชชานายจ้าง ที่เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมการด้านความรู้และทักษะของแรงงานตามความต้องการให้แก่ลูกจ้าง ผู้ว่างงาน โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาคการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ในการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานของเมือง หุ้นส่วนความร่วมมือเรียกว่า “City Vision” จัดตั้งในรูปแบบของบริษัทรับผิดชอบการประสานงานการบริหารโครงการและงบประมาณสนับสนุนพัฒนาการศึกษาโดยให้ภาคเอกชน ครู และสมาชิกชุมชนร่วมกันพัฒนาการศึกษาของชุมชน โครงการ Osterinet เป็นกลุ่มการเรียนรู้เสมือนจริงหรือเครือข่ายทางการศึกษา ประชาชน ผู้ให้บริการเอกชนร่วมกันสร้างหลักสูตรระยะสั้นให้แก่มหาวิทยาลัย

1.3 วิธีดำเนินการ/การขับเคลื่อน ใช้นวัตกรรมที่น่าสนใจเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ทุกคนได้เรียนรู้จนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ของแต่ละเมือง ได้แก่ 1) การจัดทำธรรมนูญแห่งการเรียนรู้ เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยการจัดตั้งสหพันธ์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วนของเมือง ได้แก่ วิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัย สภาเมือง หอการค้า และ นายจ้าง ชี้นำของเมือง ประชุมและร่วมกันจัดทำธรรมนูญเพื่อการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อตกลงที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของทุกคน โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ โครงการร้านเพื่อการเรียนรู้ องค์กรการเรียนรู้ ผู้ลงทุนในการเรียนรู้ บัตรการเรียนรู้ โครงการคอมพิวเตอร์สำหรับทุกคน 2) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดต่อสื่อสารเป็นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ สะดวกในการเข้าถึงและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เลือกเรียนรู้ได้ตามถนัดและสนใจเหมาะกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งต้องเตรียมการและจัดวางระบบการใช้งานที่ต้องประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ทุกภาคส่วน ทั้งในการติดตั้งระบบ การพัฒนาเว็บไซต์ เพื่อการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ ตามที่ต้องการ แต่ละเมืองต่างให้ความสำคัญและดำเนินการจนประสบความสำเร็จ ได้แก่ เมืองอิเล็กทรอนิกส์หรือเมืองไร้สายของเมืองลิเวอร์พูล เป็นการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย แบบครบวงจรทั้งด้านการเชื่อมต่อระบบเมืองไร้สายและการพัฒนาเครือข่ายเว็บไซต์เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลออนไลน์เกิดจากความร่วมมือขององค์กรธุรกิจกว่า 50 แห่ง และนักวิชาการศึกษาตลอดชีวิต หอประชุมหมู่บ้านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของเมืองซันเดอร์แลนด์ที่เชื่อมโยงการติดต่อด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์กับผู้จัดการศึกษาและฝึกอบรม มีการเชื่อมโยงห้องสมุดของวิทยาลัย มหาวิทยาลัยและเมืองเข้าไว้ด้วยกัน รวมถึงการติดต่อกับสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเป็นพื้นที่นำร่องโครงการมหาวิทยาลัยเพื่ออุตสาหกรรม และ

3) โครงการ/กิจกรรม/นวัตกรรมที่ใช้ในการขับเคลื่อน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้จนประสบผลสำเร็จและเป็นที่ยอมรับ รวมทั้งเป็นตัวอย่างที่ดีของการนำแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติปรับใช้ได้จริงของเมืองต่างๆ มีดังนี้

- **ร้านเพื่อการเรียนรู้ (learning shop)**

เป็นร้านเพื่อการเรียนรู้แบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (one-stop-shop) ให้บริการด้านการให้คำปรึกษา แนะนำด้านการศึกษาและด้านการฝึกอบรม เช่น ค่าใช้จ่ายเพื่อการเรียนรู้ การดำรงชีวิต การช่วยเหลือผู้พิการ การกลับเข้าทำงาน การเรียนรู้ที่บ้าน การเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เป็นต้น การให้คำปรึกษาแนะนำแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การให้คำปรึกษาตลอดเวลาที่มีผู้มาเข้ารับบริการ และการจัดช่วงเวลาให้คำปรึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ได้แก่ องค์กรการศึกษาท้องถิ่น และองค์กรให้คำปรึกษาโดยเฉพาะจากการศึกษาผู้ใหญ่ นอกจากนี้ยังมีข้อมูลของมหาวิทยาลัยต่างๆ ศูนย์อุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์ฝึกอบรม องค์กรในชุมชนท้องถิ่น การศึกษานอกระบบ และอื่นๆ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้จากหน่วยงานต่างๆ มากกว่า 200 แห่ง และข้อมูลอื่นๆ ตั้งแต่ร้านเครื่องเขียน ร้านคอมพิวเตอร์และผลิตภัณฑ์ซอฟต์แวร์ ร้านเพื่อการเรียนรู้แห่งนี้ เป็นสถานที่ที่สามารถรับข่าวสารข้อมูลได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ หน่วยงานหลัก คือ วิทยาลัยนอร์ธ มหาวิทยาลัยอีสต์แองเกลีย หน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาผู้ใหญ่ออฟฟอร์ด วิทยาลัยอีสตัน โรงเรียนศิลปะและการออกแบบนอร์ธมหาวิทยาลัยเปิด สภาเมืองนอร์ธ ศูนย์บริการให้คำแนะนำออฟฟอร์ด

- **บัตรเพื่อการเรียนรู้ (smardcard / smartcities card)** เป็นบัตรอเนกประสงค์ที่ริเริ่มใช้ในเมืองเซาแธมตัน โดยการประสานความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนหลายสาขาอาชีพ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของทุกคนโดยสามารถใช้เป็นบัตรขึ้นรถประจำทางสำหรับผู้ใหญ่และผู้พิการ ค่าผ่านทาง สมาชิกห้องสมุด สมาชิกศูนย์กีฬาประเภทต่างๆ เช่น วายน้ำ แบดมินตัน กอล์ฟ โบว์ลิ่ง ฯลฯ บัตรสุขภาพ (กรณีบริจาคอวัยวะ) บัตรเข้าร่วมกิจกรรมตามปกติ และกิจกรรมตามโอกาสต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในเมือง รวมถึงกิจกรรมอื่นๆ ที่สนใจเป็นบัตรที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ครบวงจรตามความสนใจ

- **โครงการคอมพิวเตอร์สำหรับทุกคน (Computing for All)** เป็นโครงการที่เซาแธมตันได้ดำเนินการประสบผลสำเร็จ เน้นความร่วมมือระหว่างผู้สนใจโดยเชื่อมต่อกันระหว่างหลายเมืองผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งเป็นแนวคิดให้เมืองต่างๆ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือและแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ที่ทันสมัย และนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของทุกคน มีการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานด้านนี้ รวมทั้งพัฒนาเว็บไซต์ต่างๆ

- **การจัดเทศกาลการเรียนรู้ในโอกาสต่างๆ** เป็นแนวดำเนินการอีกรูปแบบหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นความสนใจ และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ระหว่างผู้ประกอบการ นายจ้าง ร้านค้า หน่วยงานต่างๆ ทุกประเภท ทุกสาขาอาชีพ และผู้เรียนรู้ทุกกลุ่มเป้าหมาย ได้มีโอกาสรับทราบข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อ

ตนเอง เป็นแหล่งเรียนรู้เคลื่อนที่ที่สามารถเข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมายได้โดยตรง และใช้เป็นฐานข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ เช่น เทศกาลการเรียนรู้ในสัปดาห์การศึกษาผู้ใหญ่ของเมืองนอริช งานสัปดาห์การเรียนรู้และวัฒนธรรมยุโรปของเมืองเซฟฟิลด์ สหราชอาณาจักรงาน “Parents as First Teachers Literacy Expo” ของเมืองฮูม ประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป เมืองแห่งการเรียนรู้ในต่างประเทศมีลักษณะที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละเมือง ตามแต่ความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังเช่นโครงการปีแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของยุโรป (European Year of Lifelong Learning: EYLL) ที่ทุกเมืองต่างดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย เพื่อการจ้างงานของภาคธุรกิจเหมือนกัน แต่ละเมืองมีประเภทธุรกิจที่แตกต่างกัน บางธุรกิจสามารถดำเนินงานเบ็ดเสร็จในตนเอง การพัฒนาการเรียนรู้จึงสามารถจัดการได้ด้วยบุคลากรในองค์กรซึ่งประกอบด้วยเจ้าของธุรกิจและลูกจ้าง แต่บางธุรกิจจำเป็นต้องได้รับการประสานงานระหว่างหลายภาคส่วนในท้องถิ่นหรือจากเมืองอื่นๆ ทำให้การพัฒนา มีข้อจำกัด จึงจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารเพื่อแก้ปัญหา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ด้านผู้กระทำการ การพัฒนาทุกเมืองทุกประเทศล้วนเกิดจากความร่วมมือของหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ สภาเมือง ภาคเอกชน ภาคการศึกษา อาสาสมัครเครือข่าย องค์กรอิสระ สมัชชานายจ้าง คณะทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะทำงานด้านการแนะแนวให้คำปรึกษา โดยดำเนินงานโครงการต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม

ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน เช่น อัตราการว่างงานลดน้อยลง อีกทั้งยังต้องการแรงงานเพิ่มเติมตามธุรกิจที่ขยายมากขึ้น แต่ละหน่วยงานมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน ต้องทำงานประสานกัน โดยให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม ด้วยการประชุมตัวแทนชุมชน การแสดงความคิดเห็นในระบบออนไลน์ หรือการจัดโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนตามความต้องการที่แท้จริง

ด้านการจัดการศึกษา ทุกเมืองจะมีคณะกรรมการ (Council) ซึ่งอาจเป็นระดับเมือง หรือระดับรัฐกำกับดูแลและสนับสนุนการดำเนินงาน มีหน้าที่ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดการศึกษาที่สามารถตอบสนองความต้องการของภาคธุรกิจได้เป็นอย่างดี บางครั้งภาครัฐหรือสภาเมืองมีหน้าที่เป็นเพียงผู้ร่วมดำเนินงานหรือผู้อำนวยการอำนวยความสะดวกเท่านั้น

1.2 โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ 1) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สิ่งที่ต้องดำเนินการคือการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีผ่านโครงการ/กิจกรรมต่างๆ เช่น โครงการคอมพิวเตอร์สำหรับทุกคน เมืองอิเล็กทรอนิกส์หรือเมืองไร้สาย เป็นต้น 2) ศูนย์ให้คำปรึกษาในแต่ละเมืองจะมีหน่วยงานให้คำปรึกษาทุกเรื่อง มีข้อมูลที่ทันสมัย และได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน โดยอาจให้คำปรึกษาทั้งในสถานที่ที่จัดตั้งขึ้นหรือระบบออนไลน์ 3) สถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อาจจัดในหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน การจัดประชุม นิทรรศการสัมมนาต่างๆ ซึ่งอาจเป็นสถานที่สาธารณะ โรงเรียน มหาวิทยาลัยหรือผ่านทางเว็บไซต์ เพื่อได้แนวทางการพัฒนาที่มาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

2. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของการให้และการใช้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร

2.1 สภาพปัจจุบันของการให้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานครโดยภาพรวม พบว่า ในด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพิจารณา/เลือกสรรสื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่สอดคล้องและตรงตามความต้องการของชุมชนน้อยที่สุด ส่วนด้านการจัดกิจกรรม ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและพัฒนากิจกรรมและมีการประสานความร่วมมือจากเครือข่ายน้อยที่สุด

2.2 ปัญหาของการให้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านแหล่งเรียนรู้ มีปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการมากที่สุดและมีปัญหาขาดสื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัย ส่วนด้านการจัดกิจกรรมมีปัญหาด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ไม่เหมาะสมกับกิจกรรมมากที่สุด และขาดการประสานความร่วมมือจากภาคเครือข่ายที่เกี่ยวข้องปัญหาดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับความเห็นของชุมชนเมืองที่กล่าวว่า ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการแหล่งเรียนรู้ เช่น บ้านหนังสือ ควรพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ ที่ให้บริการแก่ประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อการบริการอย่างทั่วถึงและตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ ด้วยการจัดอบรม สัมมนาศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และควรมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยให้แก่ผู้ใช้บริการอย่างทั่วถึงและตรงตามความต้องการ

2.3 ความต้องการในการให้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านแหล่งเรียนรู้ เจ้าหน้าที่และ

ผู้เกี่ยวข้องในการจัดบริการแหล่งเรียนรู้ต้องการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน หน่วยงานและองค์กรต่างๆ มากที่สุด ส่วนด้านการจัดกิจกรรม ต้องการที่จะมีสื่อที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้มากที่สุด และต้องการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องและตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ความต้องการดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของชุมชนเมือง ที่กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ควรมีการจัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ควรพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ แก่ประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อการบริการอย่างทั่วถึงและตรงตามความต้องการ เช่น ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต แท็บเล็ต ฯลฯ ส่วนชุมชนเมืองและชุมชนแออัดต้องการแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนที่เป็นอาคารที่เหมาะสม มีบรรยากาศที่ดีเช่นกัน นอกจากนั้นชุมชนเมืองและชุมชนหมู่บ้านจัดสรรยังต้องการด้านวัสดุอุปกรณ์สำหรับผู้ให้บริการอย่างทั่วถึงและตรงตามความต้องการ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง หนังสือ ฯลฯ เช่นกัน

2.4 สภาพปัจจุบันของการใช้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการจัดกิจกรรม มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนมากที่สุด ส่วนการสร้างเครือข่ายในการจัดกิจกรรมทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศยังอยู่ในระดับน้อย

2.5 ปัญหาของการใช้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านแหล่งเรียนรู้ มีปัญหาด้านสื่อ วัสดุ

อุปกรณ์สูงที่สุด รองลงมา คือ ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่หรือผู้ให้บริการ ส่วนด้านการจัดกิจกรรม มีปัญหาด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้สูงที่สุด ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของชุมชนหมู่บ้านจัดสรรและชุมชนเมือง

2.6 ความต้องการในการใช้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านแหล่งเรียนรู้ ชุมชนมีความต้องการอาคารสถานที่ที่เหมาะสมและมีบรรยากาศที่ดีมากที่สุด ส่วนด้านการจัดกิจกรรมต้องการสื่อที่มีเนื้อหาและความรู้ที่เป็นประโยชน์มากที่สุด ความต้องการดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของชุมชนหมู่บ้านจัดสรร ที่กล่าวถึงสภาพของแหล่งเรียนรู้ที่คับแคบไม่สะดวก เช่นเดียวกับเคหะชุมชนและชุมชนชานเมือง ที่เห็นตรงกันว่าแหล่งเรียนรู้มีสภาพและบรรยากาศไม่น่าสนใจและไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่วนด้านการจัดกิจกรรมเคหะชุมชนต้องการให้จัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เหมาะกับหลายช่วงวัยและเพศ ทั้งเด็กผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนด้วย

3. สรุปแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานครตามยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร

3.1 พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร โดย

3.1.1 **สำรวจเพื่อจัดทำฐานข้อมูลชุมชน** โดย 1) สำรวจชุมชนและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในฐานข้อมูล และ 2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเชิญชวนผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมาชิกชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อกำหนดเป้าหมายและแผนของชุมชนในการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

3.1.2 สร้างเสริมศักยภาพบุคลากร โดย

1) จัดอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมแก่เจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในแนวทางเดียวกันและเป็นเอกภาพ 2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการประชาชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเพิ่มพูนทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ตามความต้องการของผู้ใช้บริการ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงบประมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 4) เสริมสร้างศักยภาพผู้นำชุมชนให้มีความรู้และทักษะความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ 5) ประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องรวมทั้งร่วมระดมทุนและทรัพยากรในการดำเนินงานสร้างชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2 พัฒนาการจัดแหล่งเรียนรู้ โดย 1) ส่งเสริมให้ชุมชนใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในและนอกชุมชนอย่างคุ้มค่าตามความถนัดและความสนใจ 2) จัดแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการ 3) จัดหาและเพิ่มเติมด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยอย่างทั่วถึงและตรงกับความต้องการ 4) ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการใช้พื้นที่แหล่งเรียนรู้และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดมาตรการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม อีกทั้งจัดประเมินความพึงพอใจในการใช้พื้นที่แหล่งเรียนรู้ต่างๆ และนำ

ข้อมูลไปใช้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นไปตามความต้องการ 5) จัดเตรียมระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และ 6) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทั้งด้านการติดตั้งระบบและการพัฒนาเว็บไซต์

3.3 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

โดย 1) ประสานหน่วยงานต่างๆ ทุกภาคส่วนร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ส่งเสริมให้ทุกคนรักการอ่าน เริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัวขึ้นไป ควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมด้วย 3) จัดอบรม/สัมมนา/ให้ความรู้ด้านต่างๆ ที่หลากหลายตามความสนใจ 4) จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความหลากหลายตามช่วงวัยและเพศ 5) จัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาชีพแบบครบวงจร โดยการให้ความรู้ด้านวิชาชีพต่างๆ พร้อมแนวทางการตลาดมารองรับ 6) ประสาน/เชิญชวนปราชญ์ชุมชน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและพระสงฆ์ร่วมวางแผนจัดกิจกรรมและเป็นวิทยากรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลายวิธี 7) จัดทำเว็บไซต์เผยแพร่ความรู้ต่างๆ และ 8) สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้บริการแบบครบวงจร

3.4 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์

โดย 1) จัดกิจกรรมรณรงค์เผยแพร่อย่างทั่วถึงโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยวิธีการที่หลากหลาย พร้อมทั้งประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่องานประชาสัมพันธ์ 3) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของเมืองแห่งการเรียนรู้ในต่างประเทศ

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของเมืองแห่งการเรียนรู้ในต่างประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย แคนาดา สาธารณรัฐฟินแลนด์ และสาธารณรัฐเกาหลี พบว่า ทั้ง 5 ประเทศประสบความสำเร็จในการพัฒนาเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยได้จัดทำแผน/ยุทธศาสตร์ โครงการ/กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้อย่างทั่วถึงผ่านช่องทางต่างๆ ในการเรียนรู้ โดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมีชุมชนเป็นฐานและการมีส่วนร่วมของประชาชนจากทุกภาคส่วนเป็นสำคัญ แสดงให้เห็นว่า ทุกประเทศตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตที่มีแนวคิดสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนลู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนมีนิสัยใฝ่รู้รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ทั้ง 5 ประเทศต่างแสดงให้เห็นทิศทางการพัฒนาและแนวการปฏิบัติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีจุดมุ่งหมาย

เพื่อพัฒนาคนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้และเมืองแห่งการเรียนรู้ในที่สุด ซึ่ง สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล (2555) ได้กล่าวถึง การสร้างสังคมไทยสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เน้นการจัดการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในลักษณะของหุ้นส่วน(partnership) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะส่งผลให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งชุมชนเองต้องมีความพร้อมในการจัดกิจกรรม มีแผนและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และมีความพร้อมในคณะทำงาน นอกจากนั้น McCullough, Carolane, and Hetherington (2003) ได้กล่าวถึงการ พัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เน้นกระบวนการการทำงานของภาคีเครือข่ายและการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้นการพัฒนาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ นั้น ต้องมีแนวทางการดำเนินงานที่เน้นการพัฒนาคนควบคู่ไปกับการจัดแหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่เสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร

2.1 สถานภาพทั่วไปของผู้เกี่ยวข้องในการให้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารโรงเรียนมากที่สุด มีประสบการณ์ในการทำงาน 15-20 ปี มากที่สุด แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานการศึกษาที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดบริการแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชุมชน โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องจัดบริการและใช้บริการแหล่งเรียนรู้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาของชาติ มาตรา 25 ที่กำหนดไว้ โรงเรียนจำเป็นต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนให้เรียนได้เต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องและเหมาะสมกับท้องถิ่น

ด้านการให้บริการแหล่งเรียนรู้ พบว่า มีการให้บริการแหล่งเรียนรู้ ประเภทห้องสมุดในลำดับสูงที่สุด ลำดับรองลงมา ได้แก่ บ้านหนังสือ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์เยาวชน ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเจ้าของหน้าที่ห้องสมุด มีหน้าที่โดยตรงในการจัดบริการห้องสมุดให้แก่ประชาชน

ส่วนหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่ร่วมจัดบริการแหล่งเรียนรู้หรือกิจกรรมต่างๆ พบว่า กศน. เป็นลำดับที่สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่า กรุงเทพมหานคร ได้ร่วมกับศูนย์บริการการศึกษานอกกระบวนโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบจัดการศึกษานอกกระบวนและตามอัธยาศัยโดยตรง มีขอบข่ายงานที่ครอบคลุมทั้งพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมายทุกเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร มีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของคนในชุมชน ทั้งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสายอาชีพ ตลอดจนจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ ตามความสนใจของชุมชน มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอยู่ในทุกเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร จึงประสานการทำงานกันจนเป็นภาคีเครือข่ายที่ร่วมจัดบริการแหล่งเรียนรู้หรือกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ชุมชน ส่วนหน่วยงานอื่นๆ มีการประสานความร่วมมือกับกรุงเทพมหานครในการจัดบริการแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนตามโอกาสต่างๆ เท่านั้น

นอกจากนี้ กลุ่มเป้าหมายที่คำนึงถึงในการจัดบริการแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ สูงที่สุด ได้แก่ บุคคลทั่วไป รองลงมาคือ เยาวชน เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน แสดงให้เห็นว่า การจัดบริการแหล่งเรียนรู้โดยรวมนั้น กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ครอบคลุมคนทุกกลุ่มในวงกว้าง มุ่งเน้นให้ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่จัดบริการให้อย่างทั่วถึง

ด้านการประชาสัมพันธ์การให้บริการ พบว่า ครู/สถานศึกษา รองลงมา คือ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการประสานความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้บริการแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่จะประสานกับสถานศึกษามากที่สุด เนื่องจากสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้จัดบริการแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้วยเช่นกัน ส่วนผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ประสานงานโดยตรงของชุมชน

2.2 การให้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานครมีระยะเวลาการให้บริการเหมาะสม ทั้งนี้ ผู้ให้บริการแหล่งเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้เห็นว่าได้ดำเนินการในส่วนที่เป็นความรับผิดชอบครบถ้วนเหมาะสมแล้ว โดยเป็นการจัดกิจกรรมตามนโยบาย ความจำเป็นและความต้องการของผู้ใช้บริการแล้ว ส่วนการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและพัฒนากิจกรรม รวมทั้งการประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมต่างๆ นั้นอยู่ในระดับน้อย แสดงว่า ผู้ให้บริการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและพัฒนากิจกรรม เนื่องจากข้อจำกัดตามระเบียบ

ราชการ และยังมีการประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมไม่มากเท่าที่ควรเพราะเครือข่ายยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเองในการเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดบริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.3 ปัญหาของการให้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานครด้านแหล่งเรียนรู้ ปัญหาที่พบสูงที่สุด ได้แก่ ความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์อยู่ในสภาพใช้งานได้ แสดงว่า ผู้ใช้บริการเห็นว่าคุณค่าและความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่เป็นสิ่งสำคัญเจ้าหน้าที่ควรมีทักษะเกี่ยวกับการบริการแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ตรงตามความต้องการผู้ใช้บริการส่วนด้านการจัดกิจกรรมปัญหาที่พบสูงที่สุด ได้แก่ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับกิจกรรม อาจเนื่องมาจากงบประมาณไม่เพียงพอ

2.4 ความต้องการในการให้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร ด้านแหล่งเรียนรู้ โดยเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องในการจัดบริการแหล่งเรียนรู้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนด้านการจัดกิจกรรมนั้น มีความต้องการให้จัดกิจกรรมหรือสื่อที่ให้ความรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากที่สุด

2.5 สภาพทั่วไปของผู้เกี่ยวข้องที่ใช้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 26-35 ปี จบการศึกษากลางหลายระดับ ตั้งแต่ต่ำกว่าประถมศึกษาจนถึงสูงกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับจ้าง

มากที่สุด แสดงว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานและมีพื้นฐานด้านการศึกษาแตกต่างกัน เนื่องจากการย้ายถิ่นของประชากรเข้ามาอยู่ในชุมชนต่างๆ ในกรุงเทพมหานครตลอดเวลา และด้านการใช้บริการแหล่งเรียนรู้ พบว่า มีผู้เคยไปใช้บริการแหล่งเรียนรู้ในบริเวณหรือใกล้ชุมชนร้อยละ 51.62 และไม่เคยใช้บริการ ร้อยละ 48.38 ทั้งนี้ประชาชนในแต่ละชุมชนอาจไม่สะดวกในการเดินทาง เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ไกลจากชุมชน ต้องประกอบอาชีพ ไม่มีเวลาเพียงพอจะไปใช้บริการแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่ต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ส่วนผู้ที่เคยใช้บริการจะใช้บริการห้องสมุดที่จัดบริการแก่ประชาชนในทุกสำนักงานเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งการอ่านหนังสือ การให้บริการอินเทอร์เน็ตฟรีส่วนแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ที่จัดบริการนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ใช้บริการไม่มากนัก เนื่องจากไม่มีเวลาและไม่สะดวกในการเดินทางไปใช้บริการ

2.6 สภาพปัจจุบันของการใช้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตของกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านแหล่งเรียนรู้ มีจำนวนเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่ให้บริการมากที่สุดส่วนด้านการจัดกิจกรรม มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนมากที่สุด เนื่องจากกรุงเทพมหานครได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาตามอัยยาศัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยจัดเจ้าหน้าที่หรือจัดจ้างบุคลากรให้บริการแหล่งเรียนรู้เพียงพอ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน

2.7 ปัญหาของการใช้บริการแหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านแหล่งเรียนรู้ มีปัญหาด้านความหลากหลายของสื่อ วัสดุอุปกรณ์สูงสุด ส่วนด้านการจัดกิจกรรม ปัญหาด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมที่จัดบริการสูงสุด เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ของกรุงเทพมหานครยังขาดวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย ตลอดจนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทั้งด้านการติดตั้งระบบ การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อเชื่อมต่อบริการการเรียนรู้/และแหล่งเรียนรู้ออนไลน์

2.8 ความต้องการในการใช้บริการแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านแหล่งเรียนรู้ มีความต้องการอาคารสถานที่ที่เหมาะสมและมีบรรยากาศที่ดี สูงที่สุด ส่วนด้านการจัดกิจกรรม พบว่า มีความต้องการสื่อที่ให้เนื้อหาและความรู้ที่เป็นประโยชน์ สูงที่สุด เนื่องจากสภาพแหล่งเรียนรู้ปัจจุบันส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทรุดโทรม ขาดวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ ตลอดจนขาดสื่อหลากหลายและทันสมัย สามารถเรียนรู้ได้ทุกโอกาสผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ การศึกษาผ่านเว็บไซต์ การบริการอินเทอร์เน็ตไร้สายในจุดต่างๆ ในแหล่งเรียนรู้และบริเวณใกล้เคียงโดยรอบ เพื่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้สะดวกตลอดเวลา เป็นการกระตุ้นชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรวางระบบและกระบวนการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร เป็นงานที่มีลักษณะเชิงรุก จำเป็นต้องใช้ความรู้เชิงสหวิทยาการและต้องการนักวิชาการหลากหลายสาขาในอันที่จะร่วมกันสร้างสรรค์และขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

1.2 ควรจัดตั้ง “หน่วยให้คำปรึกษาการจัดการศึกษาตลอดชีวิต” เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการสนับสนุนช่วยเหลือในการขับเคลื่อนให้การดำเนินงานของแต่ละชุมชนเป็นไปในทิศทางเดียวกันตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้

1.3 ควรจัดตั้ง “เครือข่ายชุมชนเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต” เป็นการผนึกกำลังทั้งผู้ให้และผู้ใช้บริการที่มีความรู้และความสามารถ ซึ่งมีอยู่กระจัดกระจายในกรุงเทพมหานคร ให้เป็นประชาคมการศึกษาตลอดชีวิตที่เข้มแข็ง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในวิถีชีวิตประจำวัน โดยมีแผนงานระยะยาวร่วมกันและแบ่งงานกันรับผิดชอบดำเนินการ

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จำเป็นต้องมี “ผู้บริหารจัดการ” ทำหน้าที่ช่วยเหลือและประสานงานความร่วมมือต่างๆ จากทุกภาคส่วนที่ช่วยผลักดันให้การจัดการศึกษาตลอดชีวิตดำเนินไปอย่างราบรื่นและต่อเนื่อง ไม่มีวันสิ้นสุด รวมทั้งติดต่อประสานงานเพื่อติดตามประเมินผล และนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนางานให้ก้าวหน้าต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

3.1 รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของกรุงเทพมหานคร

3.2 กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของกรุงเทพมหานคร

4. ข้อเสนอแนะสำหรับกรุงเทพมหานคร

4.1 ควรให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทั่วถึง

4.2 ควรลดทอนหน่วยงานด้านบริการทางการศึกษาให้มีขนาดเล็กเพื่อการบริหารงานที่สะดวกรวดเร็ว และเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน

และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.3 ควรประชาสัมพันธ์ศูนย์การเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยโดยให้ชุมชนหรือโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานดังกล่าว

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เชษฐา พวงหัตถ์. (2548). *โครงสร้าง-ผู้กระทำกร (Structure-Agency)*. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.

มิ่งขวัญ คงเจริญ. (2553). *การพัฒนาารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต)*. สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

ระวี ลัจจโสภณ. (2556). *อนาคตภาพรูปแบบเมืองแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาภาวะพหุฒิพลังของผู้สูงอายุไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต)*. สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2552). *แผนปฏิบัติการราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2552-2555)*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนุสทรณัการเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). *การสัมมนาเรื่องการพัฒนาชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร. (2552). *แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 12 ปี ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556-2559)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร.

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2555). *อนาคตภาพรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชน (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต)*. สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

ภาษาอังกฤษ

McCullough, M., Carolane, R., & Hetherington, B. (2003). *The experience so far Proceedings of the 43rd Annual National Conference Adult Learning Australia* (pp. 297-311). Canberra: University of Technology Sydney.

ผู้เขียน

วราภรณ์ นาคคง สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330
อีเมล waraporntoo@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและ
ความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330
อีเมล drchanita@gmail.com

อาจารย์ ดร.อมรวิรัช นาคทรพร สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็น
ผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพ-มหานคร 10330
อีเมล ajarnamornwich@hotmail.com